

УДК 94:327.5(479.243):061.1ЄС-042.3(045)

DOI: <https://doi.org/10.17721/2524-048X.2023.26.3>

Олена Скрипник,

канд. іст. наук, доц.,

Уманський державний педагогічний університет,

імені Павла Тичини, Умань, Україна

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1904-3468>

ResearcherID is: B-3343-2019

УЧАСТЬ ЄС У ВРЕГУЛЮВАННІ ВІРМЕНО-АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОГО КОНФЛІКТУ ЗА НАГІРНО-КАРАБАСЬКИЙ РЕГІОН

Анотація. У статті висвітлено причини конфлікту між Вірменією та Азербайджаном за нагірно-карабаський регіон. Проаналізовано позицію Європейського Союзу щодо даного конфлікту. З'ясовано, що з моменту виникнення конфлікту Європейський Союз не був активним учасником у його врегулюванні і його політика була малопоказовою. ЄС часто висловлювався щодо підтримки переговорного процесу під егідою Мінської групи ОБСЄ. Охарактеризовано зміну ставлення ЄС до даного конфлікту після запровадження програми Східне партнерство, до якої увійшли і Вірменія, і Азербайджан. Дано оцінку розгляду вірменсько-азербайджанського конфлікту на самітах Східного партнерства, а саме, на Саміті Східного партнерства у 2021 р. ставлення ЄС до вірменсько-азербайджанського конфлікту змінюється, відбувається посилення участі ЄС щодо мирного врегулювання конфлікту. Розглянуто значення створеної ініціативи «Європейська політична спільнота» у переговорному процесі щодо врегулювання даного конфлікту.

У ході дослідження було зроблено висновок про те, що з 2021 р. Європейський Союз стає активним учасником у переговорному процесі щодо врегулювання вірменсько-азербайджанського конфлікту. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну ЄС ще більше посилює своє посередництво у переговорному процесі. На сучасному етапі за посередництва ЄС відбулося три раунди переговорів між сторонами конфлікту, таким чином Європейський Союз намагається зменшити вплив Росії у (не) врегулюванні конфлікту. У свою чергу Вірменія з 2022 р. також зацікавлена у більшому впливі ЄС в переговорному процесі і за її проханням було створено цивільну місію Європейського Союзу у Вірменії – EUMA Armenia. Завдяки своїй присутності EUMA Armenia сприяє безпеці людей у постраждалих від конфлікту районах Вірменії та сприяє зміцненню довіри на місцях, також сприяє створенню середовища, сприятливого для нормалізації відносин між Вірменією та Азербайджаном за підтримки ЄС.

Ключові слова: Європейський Союз, Вірменія, Азербайджан, вірменсько-азербайджанський конфлікт, нагірно-карабаський регіон.

Постановка проблеми. Конфлікт між Вірменією та Азербайджаном за нагірно-карабаський регіон довгий час вважається замороженим, який характеризується періодичною ескалацією. Проте, на весні цього року прем'єр-міністр Вірменії Нікол Пашинян заявив, що Вірменія та Азербайджан домовилися про взаємне визнання територіальної цілісності. Після цієї заяви з'явилась надія, що дані країни можуть навіть підписати мирну угоду і 30-

річний конфлікт може завершитись. Важливим моментом у цих переговорах є те, що посередником виступили і країни Європи і Європейський Союз. Не дивлячись на те, що більшість уваги стосовно врегулювання конфлікту приділена повномасштабному вторгненню Росії в Україну, ЄС активно долучився до врегулювання вірменсько-азербайджанського конфлікту. Примирення цих двох країн за участі Європейського Союзу може призвести до зміни конфігурації політичних сил на Південному Кавказі. Тому актуальним є дослідження участі ЄС у вирішенні військового конфлікту за нагірно-карабаський регіон.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Довготривалий конфлікт між Вірменією та Азербайджаном за нагірно-карабаський регіон викликав чималий інтерес серед дослідників, серед яких Г. М. Перепелиця [5], Т. М. Злобіна [4], Ніфталієв І. [5] та інші. З приєднанням Вірменії та Азербайджану до ініціативи ЄС Східне партнерство виникає потреба дослідити яким чином Європейський Союз впливає на врегулювання даного конфлікту.

Мета статті полягає у дослідженні участі Європейського Союзу у врегулюванні конфлікту між Вірменією та Азербайджаном за нагірно-карабаський регіон.

Виклад основного матеріалу. Вірменія та Азербайджан називають територію нагірно-карабаського регіону своєю, при цьому наводять ряд історичних фактів. Початок бойових дій відбувся у 1988 р., коли вірмени нагірно-карабаського регіону почали демонстрації з вимогою передачі даної території Вірменії, на що Азербайджан, звичайно, не погодився, адже даний регіон з 1920-х рр. внаслідок розмежування кордонів у новостворюваному СРСР опинився у складі Азербайджану у статусі Нагірно-Карабаської автономної області. Проте населення даної території згідно перепису 1923 р. становило 94 % вірмен [6, с. 203]. У 1991 р. відбувся так званий «референдум» за результатами якого утворюється Нагірно-Карабаська республіка, яка фактично стає контрольована Вірменією. Азербайджан даний «референдум» назвав незаконним і не визнав його, держави-члени ООН підтримали Азербайджан та підтвердили його суверенітет над Карабахом. З того часу і триває даний конфлікт.

З моменту виникнення конфлікту Європейський Союз не був активним учасником у його врегулюванні, загалом, його політика була малопоказовою. Коли у 1994 р. було підписано угоду про припинення бойових дій в нагірно-карабаському регіоні ЄС також не долучався до цієї ініціативи [7, с. 30]. Позицію ЄС можна відзначити як пасивну, частково це пов'язано з позицією

Азербайджану щодо відмови у наданні дозволу на реалізацію проєктів до виведення військ з окупованих територій.

Участь міжнародного співтовариства у врегулюванні даного конфлікту проявилась у створенні Мінської групи ОБСЄ, співголовами якої є США, Франція та Росія.

Ільгар Ніфталієв зауважує, що за активної участі членів Мінської групи у 1993 р. було прийнято 4 резолюції Ради Безпеки ООН, які містили вимоги про виведення вірменських збройних формувань з окупованих територій Азербайджану. Однак відсутність дієвих механізмів впливу на Вірменію для виконання цих резолюцій не дозволили провести їх у життя [5].

Мінська група так і не змогла здійснити політичне врегулювання конфлікту, у 2007 р. вона представила шість Мадридських принципів щодо врегулювання конфлікту, проте Вірменія та Азербайджан не змогли домовитись щодо тлумачення та реалізації цих принципів [9]. Тому нескінченні переговори, які тривали протягом майже 30 років, точніше імітація переговорів, завели процес у глухий кут, сприяли його консервації та зміцненню позиції окупантів на захоплених азербайджанських землях [5].

Європейський Союз часто висловлювався щодо підтримки переговорного процесу під егідою Мінської групи ОБСЄ. Делегація ЄС лиш один раз відвідала нагірно-карабаський регіон у 2004 р., а Спеціальний представник ЄС не був частим відвідувачем цих територій [3]. На відміну від ЄС, активним учасником у (не) врегулюванні даного конфлікту виступала Росія. Використовуючи статус країни-співголови Мінської групи ОБСЄ Росія посилила свою роль як головного посередника у врегулюванні нагірно-карабаського конфлікту, а саме, неодноразово ініціювала тристоронні зустрічі з президентами Вірменії та Азербайджану під час самітів голів держав СНД.

Особливо активно Росія посилила свою роль на Південному Кавказі після успішної військової агресії проти Грузії у серпні 2008 р. в Південній Осетії. Локальна перемога і фактична згода ЄС на виконання Росією жандармських функцій на просторі СНД зміцнили прагнення Росії стати єдиним гарантом територіальної цілісності і безпеки Республіки Вірменія [4].

У 2009 р. Європейський Союз започаткував нову ініціативу співробітництва із сусідніми державами – Східне партнерство. До даної ініціативи було запрошено Україну, Молдову, Білорусь, Грузію, Вірменію та Азербайджан. Метою Східного партнерства є політична асоціація та економічна інтеграція країн, проте ні Вірменія, ні Азербайджан не використали

всі можливості цієї програми та не поглибили співробітництво з ЄС, хоча і не відмовились від участі в програмі.

Ще одним важливим пріоритетом Східного партнерства є – стабільність у шести країнах даної ініціативи, якої в даному регіоні немає. Тому поступово ЄС починає більше приділяти уваги питанням урегулювання конфліктів на території країн Східного партнерства. Зокрема, на самітах Східного партнерства наголошувалось на необхідності якнайшвидшого мирного врегулювання конфліктів на основі принципів і норм міжнародного права.

На Вільнюському саміті у 2013 р. Європейський Союз оголосив про намір посилити свій внесок у заохочення прогресу в подальшому сприянні стабільності та багатосторонній розбудові довіри в країнах Східного партнерства. Окремим предметом обговорення стала зустріч у Відні між президентами Вірменії та Азербайджану зі співголовами Мінської групи ОБСЄ, на якій президенти домовились про просування переговорів у напрямку мирного врегулювання вірменсько-азербайджанського конфлікту [14].

Питання мирного врегулювання конфліктів обговорювалось на Ризькому саміті Східного партнерства у 2015 р. та на Брюссельському саміті у 2017 р. У підсумкових деклараціях учасники саміту повідомили про залучення та посилення ролі ЄС у вирішенні конфліктів у форматі проведення переговорів та, у разі потреби, про безпосередню присутність у конфліктних регіонах [10]. Вірменсько-азербайджанський конфлікт на обох самітах обговорювався доволі опосередковано, зокрема, на Ризькому саміті вчергове було підтверджено підтримку ЄС посередницьким зусиллям співголовам Мінської групи з врегулювання конфлікту [13].

На Брюссельському саміті Східного партнерства ЄС закликав до негайного припинення військових дій між вірменськими та азербайджанськими силами, які без потреби забирають життя мирних жителів і солдатів, одночасно перешкоджаючи соціально-економічному розвитку обох країн. Було висловлено підтримку зусиллям співголів Мінської групи ОБСЄ щодо вирішення конфлікту, закликано уряди Вірменії та Азербайджану провести переговори на високому рівні та взяти зобов'язання щодо справжніх заходів зміцнення довіри та діалогу між громадянським суспільством Вірменії та Азербайджану [10].

Шостий саміт «Східного партнерства», який відбувся 15 грудня 2021 р. в Брюсселі, продемонстрував, готовність Європейського Союзу безпосередньо брати участь у врегулюванні даного конфлікту. Така зміна позиції ЄС була спричинена активними бойовими діями між Вірменією та Азербайджаном у

2020 р. А саме, коли бойові дії відновились, Європейський Союз закликав до мирного врегулювання конфлікту у нагірно-карабаському регіоні та висловив готовність підтримати процес врегулювання конфлікту, включаючи процеси стабілізації пост-конфліктного відновлення [2].

Відновлення бойових дій які тривали з 27 вересня по 9 листопада 2020 р. викликали стурбованість європейської Спільноти. Обидві країни взаємно звинувативши одна одну в обстрілі прикордонних територій та у провокаціях, оголосили воєнний стан і мобілізацію. Бойові дії спровокували військові втрати з обох сторін і численні жертви серед мирного населення. ЄС одразу закликав сторони до припинення військових дій [2].

Європейський Союз виступив за поновлення переговорів щодо широкого та стійкого врегулювання конфлікту, включаючи визначення статусу нагірно-карабаського регіону. У цьому контексті ЄС підтвердив повну підтримку зусиллям співголів Мінської групи ОБСЄ та особистого представника голови ОБСЄ в рамках досягнення цієї мети. Європейська сторона висловила готовність підтримати такий процес стійкого врегулювання конфлікту, включаючи процеси стабілізації пост-конфліктного відновлення та заходи з поновлення довіри. Також ЄС надав гуманітарну допомогу для цивільного населення у зоні конфлікту [16].

З початку військових дій у вересні 2020 р. ЄС мобілізував 6,9 млн євро гуманітарної допомоги для постраждалих від широкомасштабних військових дій у нагірно-карабаському регіоні та навколо нього, включаючи значну кількість переміщених осіб [17].

Загалом, вплив ЄС на припинення бойових дій не був відчутним, адже Росія продовжувала контролювати процес врегулювання конфлікту та поряд з президентом Азербайджану та прем'єром Вірменії підписала заяву про припинення бойових дій. Внаслідок цієї війни Азербайджан повернув собі частину територій Карабаху та прилеглі до нього регіони, а Росія ввела на територію Карабаху свої війська, під виглядом «миротворців», строком на п'ять років. Росія продовжує використовувати даний конфлікт у своїх цілях, одна із яких, це можливість посилити контроль над Єреваном в економічній та політичній площині через військову вразливість Вірменії.

Саме тому, на Саміті Східного партнерства у 2021 р. ставлення ЄС до вірменсько-азербайджанського конфлікту змінюється. Голова Європейської Ради Шарль Мішель безпосередньо запросив президента Азербайджану Ільхама Алієва і прем'єра Вірменії Ніколо Пашиняна прибути до Брюсселя напередодні саміту для проведення переговорів, під час яких ЄС запропонував допомогу у

делімітації та демаркації кордону [8]. Учасники даного саміту відзначили певний прогрес у можливості врегулювання конфлікту після 30 років його існування.

Причиною того, що Європейський Союз змінює свою політику стосовно конфлікту в нагірно-карабаському регіоні є те, що Азербайджан отримав під час даного військового протистояння підтримку Туреччини та фактично надав можливість Росії збільшити свій вплив у врегулювання ситуації. Це у свою чергу дещо віддалило Азербайджан від ЄС, натомість зблизило Вірменію із Європейською спільнотою. Адже від 2009 р. уряд в Єревані, постійно наголошував, що Вірменія не готова до ближчих відносин із ЄС, угоди про асоціацію, тому що вона вкрай залежна від російської безпекової допомоги і що тільки це стримує її від війни з Азербайджаном. Фактично ж, Москва не стала на вірменський бік у 2020 р. [1]. Не було надано допомоги і в межах ОДКБ (Організація договору про колективну безпеку), тому Вірменія змінює своє ставлення щодо посилення участі Європейського Союзу у врегулюванні даного конфлікту.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну відчутно змінило Спільну зовнішню політику та політику безпеки ЄС, зокрема посиливши прагнення ЄС у відновленні міжнародного посередництва для всебічного політичного врегулювання конфлікту між Вірменією та Азербайджаном.

У квітні 2022 р. відбувся другий раунд переговорів між сторонами конфлікту за посередництва ЄС. Президент Європейської ради Шарль Мішель, фактично, взяв на себе лідерство в переговорах. Лідери двох країн зустрілися в Брюсселі 6 квітня і домовилися «швидко рухатися» до відновлення транспортних сполучень і міцної мирної угоди. 25 квітня міністри закордонних справ Вірменії та Азербайджану домовилися створити механізм створення комісії з делімітації кордону [12].

Третій раунд переговорів відбувся 22 травня 2022 р., зустріч була організована за посередництва голови Європейської Ради Шарля Мішеля. Було обговорено питання державного кордону, транспортних зв'язків, соціально-економічного розвитку та мирної угоди. Зокрема, сторони домовились про започаткування роботи комісії з питань делімітації та демаркації державного кордону між Азербайджаном та Вірменією. З азербайджанської сторони її очолив віцепрем'єр-міністр Шахін Мустафаєв, з вірменської – віцепрем'єр-міністр Мгер Григорян. Перша зустріч у рамках роботи комісії відбулася 24 травня 2022 р. [18]. Даний раунд переговорів показав зацікавленість ЄС у завершенні вірменсько-азербайджанського конфлікту, який дестабілізує

ситуацію в регіоні Східного партнерства. Активізувавшись у ролі посередника, ЄС намагається ослабити позиції Росії в Південному Кавказі.

Урегулювання конфлікту за посередництва ЄС відповідає також інтересам Азербайджану. Це усуває привід для перебування на азербайджанській території російського військового контингенту, розміщеного в Карабасі. Адже, відтоді як Росія вторглася в Україну, Азербайджан відчув, що Москва відволіклася, і здійснив три великі напади, щоразу зміцнюючи свої позиції у військовому відношенні.

У вересні 2022 р. конфлікт вкотре перейшов до гарячої фази. Так звані російські миротворці, які перебували в нагірно-карабаському регіоні, та російські солдати й охорона вздовж кордонів Вірменії в інших місцях не зробили нічого, щоб зупинити це просування [1]. Саме тому, Вірменія відхилила пропозицію військового альянсу з Росією на чолі ОДКБ про розміщення додаткових військ на кордоні з Азербайджаном і прийняла рішення запросити місію спостерігачів з Європейського Союзу. Жорстокі сутички у вересні 2022 р., включаючи вторгнення Азербайджану на територію Вірменії, у свою чергу, спонукали ЄС значно посилити свою присутність у регіоні.

6 – 7 жовтня 2022 р. відбулося неформальне засідання Європейської Ради на якому було створено нову ініціативу «Європейська політична спільнота» (ЄПС), як платформу широкого політичного діалогу серед держав європейського континенту. У зустрічі взяли участь 44 держави європейського континенту (окрім РФ та Білорусі), з метою об'єднання всіх країн Європи як всередині ЄС, так і за його межами, щоб скоординувати спільну відповідь на критичні загрози та прискорити шлях до процвітання [19]. Європейська політична спільнота була створена з метою сприяння політичному діалогу та співпраці між державами щодо вирішення питань, які становлять спільний інтерес (мир і безпека, економіка та енергетика, зміни клімату й міграція населення тощо), а також, зміцнення безпеки, стабільності і процвітання європейського континенту [15].

Під час даного засідання значну увагу було приділено і питанню врегулювання вірменсько-азербайджанського конфлікту, зокрема, відбулося кілька важливих зустрічей за участі лідерів Вірменії, Азербайджану та Туреччини. За підсумками саміту було прийнято рішення про направлення цивільної місії ЄС вздовж кордону конфліктуючих сторін. Також, Вірменія та Азербайджан підтвердили свою прихильність до Статуту Організації Об'єднаних Націй та Алма-Атинської декларації 1991 р., за допомогою яких обидві сторони визнають територіальну цілісність і суверенітет одна одної [19].

20 жовтня 2022 р. спостерігачі Європейського Союзу вирушили на кордон Вірменії та Азербайджану для патрулювання, місія працювала до 19 грудня 2022 р.

Нову повноцінну цивільну місію Європейського Союзу у Вірменії (EUMA Armenia) було створено 23 січня 2023 р., таким чином ЄС взяв на себе помітну посередницьку роль у переговорах. EUMA Armenia є цивільною місією, яка спостерігає та звітує про ситуацію з безпекою на місцях, сприяє безпеці людей у постраждалих від конфлікту районах Вірменії та сприяє зміцненню довіри на місцях. Завдяки своїй присутності EUMA Armenia також сприяє створенню середовища, сприятливого для нормалізації відносин між Вірменією та Азербайджаном за підтримки ЄС. Місія має дворічний мандат і включатиме близько 100 співробітників з країн-членів ЄС.

Уже 20 лютого 2023 р. EUMA Armenia була відправлена у кілька місць на території Вірменії, в регіони, що межують з Азербайджаном. EUMA Armenia має штаб-квартиру в Єхегнадзорі та кілька польових офісів по всій Вірменії, а також невеликий офіс зв'язку в Єревані [11]. Створення даної місії започаткувало новий етап у діяльності Європейського Союзу на Південному Кавказі. Діяльність цієї місії надасть ЄС більше інформації про ситуацію в регіоні, що у свою чергу, розширить розуміння ЄС даного конфлікту. Зі створенням даної Місії, питання мирних переговорів між Єреваном та Баку виходить на новий рівень. Зокрема, у травні та червні цього року відбулися чергові тристоронні зустрічі між ЄС, Вірменією та Азербайджаном щодо нормалізації відносин між країнами та ситуації в нагірно-карабаському регіоні.

Висновки. Конфлікт у нагірно-карабаському регіоні який триває уже понад 30 років довгий період був поза увагою Європейського Союзу. Опосередковано ЄС починає обговорювати можливості врегулювання даного конфлікту після започаткування програми Східне партнерство, до якої увійшли і Вірменія, і Азербайджан. Саме на самітах Східного партнерства ЄС висловлює свою підтримку мирному врегулюванню конфлікту, а з 2021 р. стає посередником у переговорному процесі. З метою сприяння збільшення довіри між учасниками переговорного процесу ЄС започаткував у січні 2023 р. цивільну місію у Вірменії – EUMA Armenia, яка посилить участь ЄС у врегулюванні конфлікту.

З початком повномасштабної війни Росії в Україні ЄС демонструє бажання якнайшвидшого врегулювання вірменсько-азербайджанського конфлікту, причинами цього є і зменшення напруги у Південному Кавказі з метою недопущення нового потоку біженців, і налагодження постачання енергоносіїв з даного регіону до Європи, і зміна конфігурації політичних сил.

Список використаних джерел і літератури:

1. Вартадян О. ЄС посилює свою роль посередника між Вірменією та Азербайджаном [Електронний ресурс] / О. Вартадян // IPG. – 2023. – Режим доступу: <https://www.ipg-journal.io/ua/rubriki/zovnishnja-politika-ta-bezpeka/jes-posiljuje-svoju-rol-poserednika-mizh-vmenijeju-ta-azerbaidzhanom-1675/> (Дата звернення: 02.05.2023).
2. ЄС закликає до мирного врегулювання у Карабаху та виведення з регіону іноземних бойовиків [Електронний ресурс] // УКРІНФОРМ. – 2020. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3139443-es-zaklikae-do-mirnogo-vreguluvanna-u-karabahu-ta-vivedenna-z-regionu-inozemnih-bojovikiv.html> (Дата звернення: 03.09.2022)
3. ЄС та конфлікти на території Східного партнерства уроки для України. Аналітична записка. [Електронний ресурс] // Ukrainian Prism. Foreign Policy Council. – 2020. – Режим доступу: <http://prismua.org.tilda.ws/eapconflicts#rec251214479> (Дата звернення: 10.09.2022).
4. Злобіна Т.М. Роль Російської Федерації у нагірно-карабахському конфлікті [Електронний ресурс] / Т. М. Злобіна // International relations, part «political sciences». – 2016. – № 12. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2939 (Дата звернення: 20.01.2023).
5. Нифталиев И. Поэтапная история нагорно-карабахского конфликта: от «горячей фазы» до полной победы Азербайджана. [Электронный ресурс] / И. Нифталиев // STEM. – 2021. – Режим доступа: <https://stem-lab.az/article/poetapnaya-istoriya-naqornokarabaxskoqo-konflikta-ot-qoryachei-fazy-do-polnoi-pobedy-azerbaidzhana--85> (Дата обращения: 02.10.2023).
6. Перепелиця Г.М. Конфлікти в посткомуністичній Європі / Г.М. Перепелиця. –К. : ПЦ «Фоліант», 2003. – 430 с.
7. Скрипник О. Участь Європейського Союзу у врегулюванні конфліктів на території країн Східного партнерства / О. Скрипник // Південний архів (історичні науки) : збірник наукових праць. – Херсон : Видавництво ХДУ. – 2022. – Вип. 39. – С. 27–34.
8. Шейко Ю. Східне партнерство – курс на безпеку й вирішення конфліктів [Електронний ресурс] / Ю. Шейко // DW. – 2021. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/skhidne-partnerstvo-bere-kurs-na-bezpeku-ta-vyrishennia-konfliktiv/a-60144662> (Дата звернення: 10.06.2023).
9. Caprile A. Armenia and Azerbaijan: between war and peace. [Electronic resource] / A. Caprile, J. Przetacznik // EPRS/European Parliamentary Research Service. – 2023. – Mode of access: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747919/EPRS_BRI\(2023\)747919_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747919/EPRS_BRI(2023)747919_EN.pdf) (Last access: 5.06.2023).
10. Eastern Partnership: November 2017 Summit [Electronic resource] // Official Journal of the European Union. – Mode of access: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0440> (Last access: 5.06.2023).
11. EU Mission in Armenia [Electronic resource] // European Union Mission in Armenia. – Mode of access: https://www.eeas.europa.eu/euma/about-european-union-mission-armenia_en?s=410283 (Last access: 20.06.2023).
12. Fults A. The Ukraine War is Reshaping the Armenia-Azerbaijan Conflict [Electronic resource] / A. Fults, P. Stronski // Carnegie Endowment for International Peace. – 2022. – Mode of access: <https://carnegieendowment.org/2022/04/25/ukraine-war-is-reshaping-armeniaazerbaijan-conflict-pub-86994> (Last access: 10.07.2023).
13. Joint Declaration of the Eastern Partnership summit (Riga, 21-22 May 2015). [Electronic resource] // Council of the EU. – Mode of access: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2015/05/21-22/> (Last access: 18.07.2023).
14. Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit, Vilnius, 28-29 November 2013 [Electronic resource] // Council of the EU. – Mode of access: https://www.consilium.europa.eu/media/31799/2013_eap-11-28-joint-declaration.pdf (Last access: 10.07.2023).

15. Meeting of the European Political Community [Electronic resource] // European Council & Council of the European Union. – 2022. – Mode of access: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2022/10/06/> (Last access: 18.07.2023).

16. Nagorno-Karabakh: Declaration by the High Representative on behalf of the European Union [Electronic resource] // Council of the EU. Press release. –2020. – Mode of access: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/> (Last access: 12.09.2022 p.)

17. Nagorno-Karabakh: EU allocates additional €3 million in humanitarian aid for conflict-affected civilians [Electronic resource] // European Commission – Press release. – 2021. – Mode of access: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/it/ip_21_665 (Last access: 05.08.2023).

18. Press statement by President Michel of the European Council following a trilateral meeting with President Aliyev of Azerbaijan and Prime Minister Pashinyan of Armenia [Electronic resource] // European Council. – 2022. – Mode of access: <http://surl.li/cbimw> (Last access: 10.08.2023).

19. The European Political Community is built for challenging times [Electronic resource] // Financial Times. – 2022. – Mode of access: <https://www.ft.com/content/99676d2b-15dd-41b2-85e4-b8ce3ea00e28> (Last access: 19.08.2023).

References:

1. Vartanyan, O. (2023). YES posylyuye svoyu rol' poserednyka mizh Virmeniyeyu ta Azerbaydzhanom. *IPG*. Retrieved from: <https://www.ipg-journal.io/ua/rubriki/zovnishnja-politika-ta-bezpeka/jes-posiljuje-svoju-rol-poserednika-mizh-vmenijeju-ta-azerbaidzhanom-1675/> [in Ukrainian].

2. YES zaklykaye do myrnoho vrehulyuvannya u Karabakhu ta vyvedennya z rehionu inozemnykh boyovykiv. (2020). *UKRINFORM*. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3139443-es-zaklykae-do-mirnogo-vreguluvanna-u-karabahu-ta-vivedenna-z-regionu-inozemnih-bojovikiv.html> [in Ukrainian].

3. YES ta konflikty na terytoriyi Skhidnoho partnerstva uroky dlya Ukrayiny. Analitychna zapyska. (2020). *Ukrainian Prism. Foreign Policy Council*. Retrieved from: <http://prismua.org.tilda.ws/eapconflicts#rec251214479> [in Ukrainian].

4. Zlobina, T.M. (2016). Rol' Rosiys'koyi Federatsiyi u nahirno-karabakhs'komu konflikti. *International relations, part «political sciences»*. Retrieved from: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2939 [in Ukrainian].

5. Niftaliyev, I. (2021). Poetapnaya istoriya nagorno-karabakhs'kogo konflikta: ot «goryachey fazy» do polnoy pobedy Azerbaydzhana. *STEM*. Retrieved from: <https://stem-lab.az/article/poetapnaya-istoriya-naqornokarabaxskoqo-konflikta-ot-qoryachei-fazy-do-polnoi-pobedy-azerbaidzhana--85> [in Russian].

6. Perepelytsya, H. M. (2003). *Konflikty v postkomunistychniy Yevropi*. Kyiv: PTS «Foliant». [in Ukrainian].

7. Skrypnyk, O. (2022). Uchast' Yevropeys'koho Soyuzu u vrehulyuvanni konfliktiv na terytoriyi krayin Skhidnoho partnerstva. *Pivdennyi arkhiv (istorychni nauky)*, 39, 27–34. [in Ukrainian].

8. Sheyko, YU. (2021). Skhidne partnerstvo – kurs na bezpeku y vyrishennya konfliktiv. *DW*. Retrieved from: <https://www.dw.com/uk/skhidne-partnerstvo-bere-kurs-na-bezpeku-ta-vyrishennia-konfliktiv/a-60144662> [in Ukrainian].

9. Caprile, A., & Przetacznik, J. (2023). Armenia and Azerbaijan: between war and peace. *European Parliamentary Research Service*. Retrieved from: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747919/EPRS_BRI\(2023\)747919_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747919/EPRS_BRI(2023)747919_EN.pdf) [in English].

10. Eastern Partnership: November 2017 Summit. (2017). *Official Journal of the European Union*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0440> [in English].

11. EU Mission in Armenia. *European Union Mission in Armenia*. Retrieved from: https://www.eeas.europa.eu/euma/about-european-union-mission-armenia_en?s=410283 [in English].
12. Fults, A., & Stronski, P. (2022). The Ukraine War is Reshaping the Armenia-Azerbaijan Conflict. *Carnegie Endowment for International Peace*. Retrieved from: <https://carnegieendowment.org/2022/04/25/ukraine-war-is-reshaping-armeniaazerbaijan-conflict-pub-86994> [in English].
13. Joint Declaration of the Eastern Partnership summit. (2015). *Council of the EU*. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2015/05/21-22/> [in English].
14. Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit. (2013). *Council of the EU*. Retrieved from: https://www.consilium.europa.eu/media/31799/2013_eap-11-28-joint-declaration.pdf [in English].
15. Meeting of the European Political Community. (2022). *European Council & Council of the European Union*. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2022/10/06/> [in English].
16. Nagorno-Karabakh: Declaration by the High Representative on behalf of the European Union. (2020). *Council of the EU. Press release*. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/> [in English].
17. Nagorno-Karabakh: EU allocates additional €3 million in humanitarian aid for conflict-affected civilians. (2021). *European Commission – Press release*. Retrieved from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/it/ip_21_665 [in English].
18. Press statement by President Michel of the European Council following a trilateral meeting with President Aliyev of Azerbaijan and Prime Minister Pashinyan of Armenia. (2022). *European Council*. Retrieved from: <http://surl.li/cbimw> [in English].
19. The European Political Community is built for challenging times. (2022). *Financial Times*. Retrieved from: <https://www.ft.com/content/99676d2b-15dd-41b2-85e4-b8ce3ea00e28> [in English].

Olena Skrypnyk,

Ph. D. (History), Associate Professor,

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine

PARTICIPATION OF THE EU IN THE SETTLEMENT OF THE ARMENIAN-AZERBAIJANI CONFLICT IN NAGORNO-KARABAKH REGION

Abstract. *The article highlights the reasons for the conflict between Armenia and Azerbaijan over the Nagorno-Karabakh region. The position of the European Union regarding this conflict is analyzed. It has been found that since the beginning of the conflict, the European Union has not actively participated in its settlement and its policy has been weak. The EU has often expressed its support for the negotiation process under the auspices of the OSCE Minsk Group. The change in the attitude of the EU to this conflict after the introduction of the Eastern Partnership program, which included both Armenia and Azerbaijan, is characterized.*

An assessment of the consideration of the Armenian-Azerbaijani conflict at the Eastern Partnership summits is given, namely, at the Eastern Partnership Summit in 2021, the EU's attitude to the Armenian-Azerbaijani conflict is changing, the EU's participation in the peaceful settlement of the conflict is increasing.

The importance of the created initiative «European Political Community» in the negotiation process regarding the settlement of this conflict was considered.

In the course of the study, it was concluded that from 2021, the European Union will become an active participant in the negotiation process regarding the settlement of the Armenian-

Azerbaijani conflict. After Russia's full-scale invasion of Ukraine, the EU is further strengthening its mediation in the negotiation process. At the current stage, three rounds of negotiations between the parties to the conflict took place with the mediation of the EU, thus, the European Union is trying to reduce the influence of Russia in the (not) settlement of the conflict. In turn, from 2022, Armenia is also interested in greater influence of the EU in the negotiation process and at her request; the civilian mission of the European Union in Armenia – EUMA Armenia – was created. Through its presence, EUMA Armenia contributes to the security of people in conflict-affected areas of Armenia and makes an impact on the strengthening of trust on the ground. The country also contributes to the creation of an environment favorable to the normalization of relations between Armenia and Azerbaijan with EU support.

Key words: *European Union, Armenia, Azerbaijan, Armenian-Azerbaijani conflict, Nagorno-Karabakh region.*

Надійшла до редколегії 20.07.2023